

Waldemar Witold Żurek

Andrzej Pruski (1682-1759) proboszcz parafii pw. świętego Andrzeja Apostoła w Zgłobniu

Rocznik Kolbuszowski 14, 305-319

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Andrzej Pruski (1682-1759) proboszcz parafii pw. świętego Andrzeja Apostoła w Zgłobniu

Na dzień dzisiejszy nie dysponujemy obszernymi danymi na temat środowiska rodzinnego i młodości Andrzeja Pruskiego herbu Prawdzic, późniejszego kapłana i sufragana przemyskiego. Urodził się dnia 19 listopada 1682 r. w rodzinie szlacheckiej, której gniazdem rodowym były Prusy. Był synem Stefana i Katarzyny z Gliszewskich zamieszkałych w miejscowości Bałyn koło Głuchowa, wsi położonej obecnie w województwie łódzkim, powiecie skierniewickim, gmina Głuchów. Ks. Władysław Gwoździcki¹ utrzymuje, że Andrzej Pruski pochodził prawdopodobnie z Łączek Jagiellońskich², gdzie mieszkała jego rodzina, w ówczesnej diecezji krakowskiej. Po urodzeniu, tego samego dnia otrzymał sakrament chrztu świętego. W późniejszym czasie w Łączkach Jagiellońskich Andrzej Pruski jako biskup wystawił kościół, który poświęcił dnia 5 września 1756 r.³

Andrzej Pruski studiował w Zamościu i w Krakowie. Świecenia subdiakonatu przyjął w 1704 roku. Dnia 20 marca 1706 r. przyjął święcenia kapłańskie. Mianowany przez biskupa przemyskiego Jana Krzysztofa Szem-

¹ W. Gwoździcki, *Dzieje miasteczka i parafii Czudec*, Przemyśl 1992.

² Łączki, obecnie wieś i parafia w dekanacie frysztackim, w diecezji rzeszowskiej. Jej początki sięgają XIV wieku. Do 1910 roku funkcjonowała pod nazwą Łączki. Przymiotnik „Jagiellońskie” dodano w rocznicę 500-lecia bitwy pod Grunwaldem. Wieś pierwotnie należała do parafii w Łękach Strzyżowskich. Pierwotny kościół pw. Narodzenia NMP i św. Andrzeja Apostoła, wzmiankowany w 1597 roku, ufundowany został przez Jana Ferureja. Obecny wzniesiono w połowie XVIII wieku z fundacji kasztelana małopolskiego (od grudnia 1764 roku) Adama Pełki z Grabownicy herbu Radwan († 1777). Konsekrowany był w 1756 roku, w następnym stuleciu rozbudowany. Parafię erygował w 1811 roku biskup przemyski Antoni Gołaszewski (1786-1824). K. Małysz, *Łączki Jagiellońskie*, w: *Encyklopedia Katolicka* [dalej: EK], t. 11, Lublin 2006, kol. 449-450.

³ S. Zych, *Pruski Andrzej*, w: EK, t. 16, Lublin 2012, kol. 564.

beka⁴ oficjałem i audytorem sądów biskupich, postarał się o zakończenie swoich studiów prawniczych i już w styczniu 1725 roku był tytułowany doktorem obojga praw.

Książd Pruski posiadał równocześnie więcej niż jedno beneficjum parafialne, sprawując funkcje proboszcza. Kumulowanie beneficjów duszpasterskich i innych było wówczas dopuszczalne prawem kościelnym. Taki kapłan pracował na stałe w jednej parafii, a w innej występował w jego imieniu administrator, o czym przekonamy się w dalszej części niniejszego tekstu..

Prepozytura szpitalna w Strzyżowie

Pierwszą posadą ks. Pruskiego, o jakiej wiemy, było stanowisko kaznodziei i prepozyta szpitala ubogich w Strzyżowie. Krzysztof Wolski utrzymuje, że w 1704 roku późniejszy biskup został kancjonarzem w Strzyżowie, już jako subdiakon⁵.

Miasto Strzyżów (po 1373 roku), położone w okolicy podgórskiej i lesistej, na lewym brzegu Wisłoka, na pograniczu dwóch diecezji: krakowskiej i przemyskiej, znajdowało się w granicach diecezji krakowskiej. Parafia pw. Bożego Ciała istniała tu w latach 40. XIV wieku. Jej patronat szlachecki⁶ został ostatecznie ustalony w 1524 roku, za proboszcza Leonarda z Małej. Za czasów Długosza parafia obejmowała: miasto Strzyżów, Godawę, Żywnów, Gbiska, Brzeżankę, Tropie, Żarnową i Łętownię. Na przełomie

⁴ Szembek Jan Andrzej Krzysztof (1680-1740), brat prymasa Krzysztofa Antoniego. Biskup chełmski w latach 1713-1719, następnie przemyski w latach 1719-1724 oraz biskup warmiński w latach 1724-1740. Od 1710 roku sekretarz wielki koronny, kanonik krakowski. Dnia 8 IX 1717 roku dokonał koronacji obrazu MB Częstochowskiej na Jasnej Górze koronami papieskimi. W 1733 roku podpisał elekcję Stanisława Leszczyńskiego. Zmarł w Lidzbarku Warmińskim, pochowany w katedrze fromborskiej. T. Oracki, *Słownik biograficzny Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku*. Olsztyn 1988, s. 231.

⁵ K. Wolski, *Pruski Andrzej herbu Prawdzic*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 28, s. 591.

⁶ W ustawodawstwie kościelnym patronat to ogół praw nadawanych przez Kościół w stosunku do beneficjum i kościoła. Z tych najistotniejsze było prawo podawania (prezentowania) biskupowi kandydata na objęcie beneficjum kościelnego, czyli udzielania kandydatowi, w formie dokumentu, prezenty na odpowiednie beneficjum. Patronem mogła być osoba duchowna, świecka, a nawet osoba innego niż katolickie wyznania (na Śląsku). Patronat mógł być mieszany: duchowno-świecki lub osoby innego wyznania. Mógł być personalny, przynależny pewnej osobie lub realny, przypisany do posiadanego majątku nieruchomości. Patronat wywodził się z średniowiecznego prawa własności w stosunku do kościołów. Beneficja duszpasterskie i kościoły parafialne nadawane były ich fundatorom przez biskupów w wystawianych przez nich dokumentach erekcyjnych. W większości właściciele miejscowości kościelnych, jako

wieków XV i XVI zbudowano tu kościoły: św. Katarzyny i św. Michała Archanioła – poza miastem. W miarę rozwoju miasta i okolicznych wsi należących do parafii, Strzyżów stawał się centrum życia kościelnego i za rządów kardynała Bernarda Maciejowskiego (1548-1608), biskupa krakowskiego, był od 1600 roku siedzibą dekanatu⁷. Doceniając rozwój życia parafialnego i instytucji kościelnych Strzyżowa, administrator krakowski Piotr Gembicki (od 1642 roku) erygował w Strzyżowie prepozyturę. Stał na jej czele prepozyt⁸, przełożony kolegium księży i kierujący formami życia religijnego swego okręgu. W 1722 roku Strzyżów liczył około 3000 parafian. Zdecydowaną większość mieszkańców stanowili Polacy, ponadto Żydzi i pewien procent ludności narodowości niemieckiej⁹.

Poza miastem, na granicy dwóch przedmieść, przy dawnym trakcie ze Strzyżowa do Sandomierza stał od XV wieku kościółek (kaplica) św. Michała Archanioła, konsekrowany prawdopodobnie w 1495 roku, który dla mieszkańców Strzyżowa stanowił kościół miejski, w odróżnieniu od parafialnego, do którego uczęszczali także mieszkańcy sąsiednich wsi. Drugim kościołem miejskim był kościół szpitalny św. Katarzyny Panny i Męczenniczki, powstały z fundacji mieszczan strzyżowskich, głównie Doroty Boczek, którego erekcji kanonicznej dokonał w grudniu 1484 roku oficjał krakowski ks. Wincenty Przerębski. Świątynię konsekrowano prawdopodobnie w 1494 roku. Od 1524 roku kościół św. Katarzyny występował jako prepozytura szpitalna. Usytuowany był w północno-wschodnim rogu „nowego rynku”. W 1608 roku stał w obrębie nowego rynku miejskiego,

spadkobiercy tych fundatorów, byli patronami kościołów parafialnych posiadających odpowiednie beneficja.

Kościoły położone w Rzeczypospolitej o znanym prawie patronatu posiadały: patronat szlachecki (szlachty i magnatów), patronat duchowny – należący do osób i instytucji duchownych (najczęściej do biskupów i klasztorów), patronat królewski, książęcy, mieszczański, patronat Uniwersytetu Jagiellońskiego i patronat cesarski (na Śląsku). W minimalnych ilościach występował także w parafiach patronat mieszany: duchowno-szlachecki, duchowno-królewski, królewsko-szlachecki, mieszczańsko-szlachecki, szlachecko-universytecki i królewsko-mieszczański. L. Królik, *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku*, Lublin 1983, s. 287; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, Lublin 1996, s. 78-79.

⁷ Pod względem administracji kościelnej Strzyżów najdłużej należał do diecezji krakowskiej – do 1786 roku, do diecezji tarnowskiej do 1807 roku, przemyskiej do 1992 roku i od tego roku przeszedł do diecezji rzeszowskiej. *Parafia w Strzyżowie i kult Matki Bożej Niepokalanej*, opr. L. Grzebień, Kraków 1997, s. 18.

⁸ Prepozyt (łac. prepositus – przełożony, proboszcz) – godność prałacka w kapitule katedralnej lub metropolitalnej, a także proboszcz kolegiaty lub większego probostwa.

⁹ *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 11, Warszawa 1800, s. 491.

urządzonego po pożarze miasta w 1480 roku. Był drewniany, dosyć obszerny, z trzema ołtarzami. Otoczony był cmentarzem z stojącą w pobliżu plebanią. Od 1722 roku kościół ten znalazł się po wojnach szwedzkich poza miastem. Patronat nad nim sprawowała rada miasta Strzyżowa. Kandydatów na prepozytów tegoż kościoła szpitalnego wybierano z grona księży zrzeszonych w Bractwie Kapłańskim¹⁰ dekanatu strzyżowskiego, co zostało zapisane w akcie wizytacji z 1608 roku. W związku z obsadą prepozytów tego kościoła dochodziło niekiedy do sporów, a te kończyły się w sądzie biskupim w Krakowie. Kościół w czasie najazdu Rakoczego II w 1657 roku¹¹ uległ spaleni. Odbudowany jak pierwotnie z trzema ołtarzami, został konsekrowany w czerwcu 1678 roku przez sufragana krakowskiego Mikołaja Oborskiego¹². Ostatnim prebendarzem szpitalnym i opiekunem

¹⁰ Bractwo Kapłańskie pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny było jednym z wielu bractw funkcjonujących przy kościele parafialnym w Strzyżowie. Była to organizacja kapłanów diecezjalnych powołana w celu integracji środowiska katolickich duchownych, formacji jej członków oraz samopomocy duchowej i materialnej, a po śmierci członka zapewniająca mu modlitwę całej wspólnoty. Jako zrzeszenie religijne erygowane było dekretem władzy kościelnej i pozostawało pod jej zwierzchnością. Miało osobowość prawną oraz statut regulujący strukturę, charakter i cele. Zawiązało się pod koniec średniowiecza jako przejaw tendencji duchowieństwa diecezjalnego okręgu strzyżowskiego do wspólnotowego przeżywania swojego posłannictwa. Jego erekcji dokonał biskup krakowski Jan Rzeszowski (1471-1488). Posiadało w kościele osobny ołtarz pw. Zwiastowania NMP i Matki Bożej Niepokalanie Poczętej do szerzenia kultu maryjnego. Od 1536 roku, za czasów plebana Jana Soleckiego, bractwo otrzymało własnego kapelana. *Parafia w Strzyżowie i kult Matki Bożej Niepokalanej*, s. 51-52; K. Kuźmak, *Kapłańskie Bractwa i Stowarzyszenia*, w: EK, t. 8, Lublin 2000, kol. 704.

¹¹ Walki z Kozakami i Rosją uwidoczniły osłabienie Rzeczypospolitej. Z tego postanowiła skorzystać Szwecja, która po ukończeniu wojny trzydziestoletniej dysponowała dobrze wyćwiconą i liczną armią. Karol Gustaw, sprawujący w tym kraju rządy od 1654 roku, zdecydował się napaść na Polskę, aby zapewnić sobie udział w jej rozbiorze. Kilka dni po uroczystościach lwowskich (1 IV 1656), kiedy król Jan Kazimierz złożył uroczyste ślubowanie przed obrazem Matki Boskiej Łaskawej, Stefan Czarniecki odniósł koło Warki pierwsze ważne zwycięstwo nad Szwedami. Z końcem września zdobyto Warszawę, a król Gustaw zmuszony został do wycofania się ku północy, gdy na południu jego sojusznik Jerzy Rakoczy skapitulował przed wojskami polskimi. *Historia Kościoła w Polsce*, red. B. Kumor, Z. Obertyński, t. 1, cz. 2, Poznań-Warszawa 1974, s. 170.

¹² Oborski Mikołaj (1611-1689), bratanek biskupa Tomasza. Studiował w Krakowie i Rzymie, gdzie uzyskał tytuł doktora obojga praw i w 1636 roku przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1644-1670 był ekonomem dóbr biskupich, od 1645 roku prowizorem seminarium duchownego, w latach 1650-1654 protonotariuszem apostolskim. W 1658 roku został biskupem pomocniczym krakowskim, a po śmierci (1679) biskupa Andrzeja Trzebieckiego administrował diecezją krakowską i księstwem siewierskim. W latach 1657-1658 i 1672-1681 pełnił obowiązki wikariusza generalnego. Po śmierci stryja, sufragana krakowskiego Tomasza, któremu ufundował w 1646 roku nagrobek w katedrze krakowskiej, był wykonawcą jego testamentu. W czasie najazdu szwedz-

kościół św. Katarzyny był ks. Michał Dembiński, zmarły 7 sierpnia 1801 r. Po jego śmierci namiestnik cyrkułu dukielskiego baron Gastheim polecił rozebrać kościół, a jego wyposażenie i majątek prebendy przekazać na fundusz religijny¹³.

W tym kościele ks. Andrzej Pruski, jako młody kapłan, podjął obowiązki prepozyta i kaznodziei. Obok kościoła św. Katarzyny stał drewniany szpital mający charakter przytułku dla ubogich, ufundowany równocześnie z kościołem szpitalnym. Według danych z końca XVI wieku jego budynek był w dobrym stanie i wystarczająco uposażony¹⁴. W 1772 roku mieszkało w nim 5 ubogich.

Probostwo w parafii pw. św. Zofii w Czudcu 1710-1737

Po śmierci ks. Wojciecha Urbanowicza, na podstawie delegacji danej przez Kazimierza z Lubna Lubieńskiego, oficjał pilzneński – ks. Jan Wojciech Olszowski instytuował ks. Andrzeja Pruskiego na proboszcza w parafii pw. św. Zofii w Czudcu¹⁵, w dekanacie Strzyżów, w diecezji krakow-

kiego, w 1655 roku wywiózł z Krakowa skarbiec katedralny. Jako biskup krakowski Mikołaj zwizytował większość dekanatów i parafii w diecezji oraz przyczynił się do rekatolicyzacji diecezji. Był sędzią w procesie beatyfikacyjnym: Salomei, Jana Kantego, Wincentego Kadłubka, Kingi i Szymona z Lipnicy. Pochowany został w katedrze krakowskiej, gdzie znajduje się epitafium z jego portretem. T. Graff, *Oborski Mikołaj*, w: EK, t. 14, Lublin 2010, kol. 207.

¹³ Fundusz religijny – z chwilą przejścia ziem polskich pod panowanie austriackie w wyniku I i III rozbioru Polski, Kościół katolicki na tych terenach znalazł się w zupełnie nowej sytuacji prawnej. Władze państwowe (szczytowa faza józefinizmu 1780-1790) wydały szereg zarządzeń dotyczących ograniczenia prerogatyw Stolicy Apostolskiej i jej kontaktów z Kościołem polskim w Galicji. W zakresie systemu uposażeniowego instytucji kościelnych reformy galicyjskie józefinizmu wniosły duże nowości. Majątek zniesionych (od 1782 roku) klasztorów i instytucji kościelnych, łącznie z majątkiem pojezuickim, przeznaczono na fundusz religijny, powołany do życia przez cesarza Józefa II dekretem z dnia 28 II 1782 roku, którym zarządzała władza państwowa. Przeznaczony był na uposażenie nowych parafii, kapituł, biskupstw i innych instytucji kościelnych oraz na działalność charytatywną. B. Kumor, *Historia kościoła, cz. 6: Czasy nowożytne. Kościół w okresie absolutyzmu i oświecenia*, Lublin 1985, s. 252-253.

¹⁴ Jego uposażenie stanowiły dochody z folwarku obejmującego dwie role kmiecie i łąki nad Wisłokiem. Jedną z ról oddała na szpital Dorota Boczek, a drugą i łąki przekazał dwór. Ponadto do szpitala należało (1585) pole zwane „Obszar”, które pochodziło z darowizny mieszczanina Stanisława Dymka. Do 1767 roku „Obszar” trzymali Wielopolscy, płacąc 6 grzywien wykupu. Majątek szpitalny nabył od władz austriackich Ignacy Skrzyński. Likwidacja kościoła nastąpiła przed 1851 rokiem, a spowodowana była budową nowej drogi w kierunku Rzeszowa i Żarnowej. *Parafia w Strzyżowie i kult Matki Bożej Niepokalanej*, s.44-46.

¹⁵ Parafia w Czudcu istniała już przed 1326 roku. Dokumenty erekcyjne kalwińscy właściciele Czudca w XVI wieku zniszczyli. *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów*

skiej. Granice wschodnie tej diecezji pokrywały się w zasadzie z politycznymi i biegły linią graniczną województw krakowskiego i sandomierskiego oraz województwa ruskiego, czyli na pograniczu z diecezją przemyską¹⁶.

Dnia 7 sierpnia 1710 r. na ten urząd instalował księdza Pruskiego dziekan strzyżowski – kanonik Józef Pankiewicz, proboszcz w Pstrągowej. W czasie tej ceremonii obecni byli: kurator zgłobieński ks. Filip Pruski (stryj ks. Andrzeja Pruskiego i około 1718 roku proboszcz w Łączkach, zmarł w 1725 roku), kurator pietraszkowski (Boguchwały) ks. Piotr Fryziewicz, komendarz¹⁷ ks. Tomasz Ziemicki, wójt Czudca Wojciech Jeleński i obywatele czudeccy. Po urzędowej instalacji nowego prepozyta odbyło się, zgodnie z dotychczasowym zwyczajem i w obecności dziekana Pankiewicza, przejmowanie szat kościelnych obejmowanej parafii. Ks. Andrzej Pruski jako młody 28-letni kapłan, pełen życia i aktywności duszpasterskiej, rozpoczął pracę w parafii. Szczęśliwym trafem napotkał niewiele starszego od siebie kolatora¹⁸ o podobnym temperamencie i z czasem zawiązała się między nimi przyjaźń. Prepozyt Andrzej Pruski, widząc chylący się do ruiny dotychczasowy kościół św. Zofii, użył możliwych wpływów na bogatego kolatora i dziedzica Józefa Grabińskiego, aby ten pomyślał o budowie nowego kościoła. Owocem tych planów było wystawienie w Czudcu w 1714 roku kaplicy, a w 1717 roku wspaniałego kościoła parafialnego Świętej Trójcy, z licznych fundacji kościelnych, których celem było podniesienie czci Matki Bożej i pobożności wiernych. Kościół Świętej Trójcy został

słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 1, Warszawa 1880, s. 879; S. Zych, kol. 564.

¹⁶ Tę granicę potwierdził król Kazimierz Wielki w 1354 roku, stąd parafie: Jaśliska, Duka, Zręcin, Łączki, Lutcza, Niebylec, Połomia, Czudec, Zgłobień, Trzciana, Mrowla, Głogów Małopolski, Przewrotne, Górno, Łętownia i Bieliny należały do Krakowa. B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 1, Kraków 1998, s. 142.

¹⁷ Komendarz, czyli administrator parafii, dodany rzeczywistemu proboszczowi do pomocy w zarządzie duchowym lub ekonomicznym parafii, w razie jego np. nieobecności. Nazywany także komendarzem, kommandarzem, gdyż władza duchowna wydawała mu czasową tylko komendę, nie instalując go kanonicznie.

¹⁸ W pierwotnym znaczeniu przełożony kościelny udzielający beneficjum (papież w całym Kościele, biskup w diecezji). Wtórnie używano tego określenia zamiennie z patronem, któremu według prawa kanonicznego i zwyczaju przysługiwało prawo przedstawiania (prezenta) kandydata na beneficjum lub wakujący urząd kościelny (patron). Potocznie najczęściej kolatorem był fundator kościoła lub jego spadkobierca, któremu za świadczenia na rzecz kościoła przysługiwały przywileje, np. kolatorska ławka w kościele, grobowiec w podziemiach kościoła. J. Duchniewski, *Kolator*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 309.

poświęcony przez Andrzeja Pruskiego, sufragana przemyskiego. Parafia posiadała patronat szlachecki¹⁹.

Nowy proboszcz w pracy duszpasterskiej okazał się bardzo gorliwy. Jako administrator parafii zebrał wiele informacji o jej przeszłości i uposażeniu probostwa w księdze: „Księga praw erekcji uposażeń, czynszów, dochodów, dekretów, ciężarów, sporządzona przeze mnie Andrzeja Pruskiego, kanonika kamienieckiego, prepozyta czudeckiego na rzecz kościoła pod tytułem św. Zofii. Roku Pańskiego 1721”, spisanej w języku łacińskim. W swojej kwerendzie czerpał z najwcześniejszych źródeł z XV wieku, podając uposażenie z „Liber beneficiorum” kronikarza Jana Długosza, które na polecenie Zbigniewa Oleśnickiego, biskupa krakowskiego w latach 1423-1455, sporządzili plebani. Pozostałe akta podał Pruski w kolejności lat lub na podstawie luźnych dokumentów przechowywanych w archiwum parafialnym albo na podstawie ich odpisów z konsystorza biskupiego w Krakowie. Niestety, nie znamy aktu erekcji parafii w Czudcu²⁰.

Za czasów jego prepozytury w parafii czudeckiej pracowali wikarzy: w 1717 roku ks. Józef Dareński i ks. Mateusz Czarnecki, w latach 1719-1722 ks. Wawrzyniec Passowicz i ks. Jan Starzeński mansjonarz, w 1721 roku ks. Józef Dębski prowizor, w 1723 roku ks. Stanisław Palkiewicz. Na tym urzędzie ks. Pruski pozostał w Czudcu do 1737 roku. Należał do najwybitniejszych proboszczów tej parafii.

Wizytacja kanoniczna biskupa krakowskiego Jerzego Radziwiłła²¹ z 1590 roku opisuje profanatorów kalwińskich kościoła w Czudcu:

¹⁹ W. Gwoździcki, s. 168; *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 1, s. 879.

²⁰ W. Gwoździcki, s. 168-169.

²¹ Radziwiłł Jerzy (1556-1600), po śmierci ojca Mikołaja Krzysztofa zwanego Czarnym, wychowywał go brat Mikołaj, zwany Rudym, a następnie starszy brat Mikołaj Krzysztof, zwany Sierotką. W latach 1571-1573 studiował w Lipsku. W 1574 roku przeszedł na katolicyzm i nie posiadając jeszcze wyższych święceń, otrzymał nominację na koadiutora biskupa wileńskiego Waleriana Protasiewicza, a po jego śmierci w 1581 roku powrócił ze studiów w Rzymie i odbył ingres do katedry wileńskiej; konsekrowany dopiero w 1583 roku. Jako namiestnik Inflant w latach 1582-1584 rozpoczął działania przeciw innowiercom. Popierając jezuitów, miał nadzieję na pełną chrystianizację i rekatalizację kraju z ich pomocą. W 1586 roku otrzymał godność kardynałską w Rzymie. Po śmierci biskupa Piotra Myszkowskiego w 1591 roku został biskupem krakowskim, co spowodowało konflikt ze stronnictwem Jana Zamoyskiego oraz kard. Andrzejem Batorym, któremu Stolica Apostolska wcześniej udzieliła prezenty na biskupstwo krakowskie. Odegrał istotną rolę w wprowadzeniu w diecezji reform Soboru Trydenckiego. W 1593 roku zwołał na Wawelu synod, którego statuty ogłoszone drukiem, wdrażane były w diecezji i weryfikowane w trakcie wizytacji kanonicznych, które osobiście przeprowadzał. M. Kosman, *Radziwiłł Jerzy*, w: EK, t. XVI, Lublin 2012, kol. 1133.

Stanisława i Jana Strzyżewskich. Natomiast Jan i Mikołaj Strzyżewscy, za namową magnata-warchoła i rokoszanina Stanisława Stadnickiego („diabła łańcuckiego”) i duchownego ariańskiego Walentego z Brzozowa, przeszli na arianizm i oddali arianom kościół Niepokalanego Poczęcia NMP w Strzyżowie, osadzili swego duchownego oraz dokonali profanacji kościoła. Mikołaj Strzyżewski rozbił tabernakulum, podeptał Najświętszy Sakrament, a obraz Matki Bożej wyrzucił na przykościelny cmentarz. Wyrzucony obraz wierni zanieśli i umieścili w kościele św. Katarzyny. Działo się to wszystko za czasów plebana Jana Soleckiego. W 1610 roku Mikołaj Strzyżewski zaniemógł na zdrowiu. Doznając ogromnych boleści i cierpień, przypomniał sobie obraz Matki Bożej, przed którym w dzieciństwie klęczał i modlił się z matką, a który sprofanował. Wówczas w duszy usłyszał głos nakazujący mu przebłaganie Matki Bożej, przyniesienie z powrotem Jej obrazu do rewindykowanego kościoła i dokonanie jego rekoncylacji. Z pomocą synów zaprowadzony do proboszcza ks. Adama Augustyna Jezanińskiego (1597-1636), przystąpił do spowiedzi, a otrzymawszy rozgrzeszenie, wyraził zgodę, aby te fakty zostały opisane w liście do biskupa krakowskiego Piotra Tylickiego²². Wówczas ordynariusz krakowski przybył do Strzyżowa i dnia 11 stycznia 1611 r. zbezczeszczonego kościół poświęcił pod wezwaniem Bo-

²² Tylicki Piotr herbu Lubicz (1543-1616), biskup chełmiński, następnie warmiński, kujawski, krakowski, podkanclerzy koronny, sekretarz królewski. Odbił studia prawnicze na Akademii Krakowskiej i w wieku 45 lat przyjął święcenia diakonatu. Za panowania króla Stefana Batorego został sekretarzem królewskim. Dla siebie zgromadził wiele beneficjów kościelnych. W 1591 roku z nominacji króla Zygmunta Wazy został referendarzem koronnym, następnie w latach 1598-1604 sprawował godność podkanclerzego koronnego. Po śmierci biskupa chełmińskiego Piotra Kostki otrzymał w 1595 roku nominację królewską na to biskupstwo. Konsekrowany na biskupa w październiku tego roku w Krakowie. W tym samym roku został jednocześnie administratorem diecezji pomezkańskiej. W 1600 roku został wybrany przez kapitułę warmińską biskupem diecezji i otrzymał papieską prekonizację. Odbił generalną wizytację diecezji warmińskiej. W bieżącej pracy w diecezji zastępował go administrator. W listopadzie 1603 roku został mianowany przez króla biskupem kujawsko-pomorskim. Rządy w nowej diecezji objął latem 1604 roku, a już w styczniu 1607 roku został przeniesiony na biskupstwo krakowskie, gdzie pozostał do końca życia. W diecezji krakowskiej zajął się wprowadzaniem reform Soboru Trydenckiego, wspierał Akademię Krakowską, klasztory, szpitale i kościoły. Ufundował stypendium dla studentów Akademii Krakowskiej pochodzących z Warmii. W 1612 roku biskup Tylicki nadał prawa miejskie ówczesnemu Miastku. Ustanowił dla niego własny herb i liczne przywileje oraz ufundował szkołę parafialną i kościół. Z wdzięczności za przywrócenie przez Piotra Tylickiego świetności Miastku, ludność zmieniła nazwę miejscowości na Tylicz. P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965-1999*, Warszawa 2000; T Oracki, *Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku*, Olsztyn 1988, s. 294.

żego Ciała, jako wynagrodzenie za profanację Najświętszego Sakramentu. W czasie konsekracji Mikołaj Strzyżewski, podtrzymywany przez synów trzymał obraz Matki Bożej w czasie Mszy św. odprawianej przez biskupa konsekratora i wówczas odzyskał wzrok. Ten fakt stwierdził sam biskup Tylicki w *Liber memorabilium civitatis Strzyż.* (na s. 39 i następnych). W tej księdze zapisana została ponadto informacja, że administrator diecezji krakowskiej biskup Kazimierz Łubieński²³, który doprowadził w 1718 roku do pierwszej w Polsce koronacji cudownego obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze, powołał komisję dla zbadania powszechnej wówczas opinii o cudach zdziałanych za przyczyną Matki Bożej Niepokalanej w Strzyżowie. Komisja składająca się z duchownych, po przesłuchaniu w tej sprawie 45 świadków, pod przysięgą sporządziła orzeczenie, na podstawie którego biskup Łubieński miał ogłosić dnia 12 października 1704 r. w Strzyżowie obraz jako łaskami słynący i aby go wszyscy za łaskawy uznawali, czcili i szanowali oraz aby w tym miejscu rosła, kwitła i nigdy nie zmniejszała się cześć Niepokalanej Dziewicy²⁴.

Przeszło wiek później, dnia 8 grudnia 1752 r. biskup Pruski w kościele w Strzyżowie złożył szczerozłotą koronę przed obrazem Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej i takież sam księżyc pod Jej nogi, wartości 500 dukatów, jako wotum za cudowne uleczenie z choroby żołądka, który to cud potwierdził rzeszowski lekarz Franciszek Ksawery Strasser oraz za cudowne uzdrowienie przed tym obrazem długoletniego ekonoma czudeckiego Grzegorza Włudyki. Ten, pracując w lesie, przywalony został w grudniu 1752 roku kłosem, w następstwie czego na plecach powstał mu wielki garb, a klatka piersiowa była zgnieciona. Z wdzięczności Matce Bożej do końca życia był wielkim Jej czcicielem.

²³ Łubieński Kazimierz (1652-1719) – po studiach na UJ, kontynuował naukę na Gregorianum, gdzie uzyskał doktorat z teologii i tam przyjął święcenia kapłańskie. Posiadał kanonie: krakowską, kapituły sandomierskiej, kapituły wiślickiej, a od 1689 roku był deputatem na Trybunał Lubelski. Biskup Stanisław Kazimierz Dąbbski (mianowany w 1700 roku biskupem krakowskim, zmarł przed objęciem biskupstwa) mianował ks. Łubieńskiego wikariuszem generalnym. W praktyce zarządzał on diecezją. Od 1700 roku był biskupem pomocniczym krakowskim. W czasie wakacji biskupstwa krakowskiego (1700-01 i 1702-10) wykonywał obowiązki administratora apostolskiego. W 1705 roku został biskupem chełmskim, z prawem administrowania diecezją krakowską, od 1710 roku został biskupem krakowskim. K. Panuś, *Łubieński Kazimierz*, w: EK, t. 11, Lublin 2006, kol. 575.

²⁴ W. Gwoździński, s. 28; *Parafia w Strzyżowie i kult Matki Bożej Niepokalanej*, s. 82-84.

Proboszcz parafii pw. św. Andrzeja Apostoła w Zgłobniu 1717-1725

W 1716 roku ks. Pruski został dziekanem ropczyckim. Dość szybko zgromadził w swoich rękach liczne beneficja, m.in. probostwo w Zgłobniu, po stryju ks. Filipie Pruskim i kanonię w kolegiacie opatowskiej (1717-1721). Poza diecezją krakowską posiadał beneficjum w Czarnym Ostrowie koło Płoskirowa²⁵ oraz kanonię kapituły katedralnej w Kamieńcu Podolskim, z której zrezygnował w 1723 roku. W tym roku w łacińskiej diecezji przemyskiej otrzymał z prezenty królewskiej archidiaconię katedralną, na którą instalowany był 31 maja tego roku²⁶.

Na probostwie w Zgłobniu pozostawał ks. Pruski w latach 1717-1725. Wieś nad potokiem Zgłobianką, dopływem Wisłoka z lewego brzegu, położona była w diecezji krakowskiej (obecnie w rzeszowskiej), w gminie Boguchwała, w odległości 15 kilometrów na zachód od Rzeszowa. Na jej terenie stoi do dziś klasycystyczny dworek szlachecki z przełomu wieków XVIII i XIX oraz renesansowy dwór obronny z XVI wieku, pełniący od początku XIX wieku funkcję spichrza, wówczas gruntownie przebudowany.

Parafia z kościołem drewnianym pw. św. Andrzeja Apostoła w Zgłobniu istniała już za Jana Długosza (1415-1480), z patronatu ówczesnego dziedzica Spytka z Jarosławia herbu Leliwa²⁷, posiadała więc patronat szlachecki. Uposażenie ówczesnych proboszczów stanowiły pola i łąki. Kościół murowany w Zgłobniu pochodzi z 1741 roku. Pierwotnie był barokowy, zbudowany staraniem K. Lubomirskiego, rozbudowany w latach 1909-1929 przez dodanie bocznych naw i wieży. W połowie XVI wieku „Sgłobien” dzielono na „Sgłobien antiqua i nova” (zapewne Wola Zgłobieńska). Wieś zaliczana była do powiatu pilzneńskiego. Należała wówczas w połowie do Stanisława Odrowąża – starosty samborskiego, a w połowie do Magdaleny, wojewodziny bełzkiej, jego stryjecznej siostry. W 1581

²⁵ Płoskirów – wieś w dobrach królewskich, wzmiankowana w XV wieku. W XVIII wieku Płoskirów stanowił dożywotnią dzierżawę K. Zamojskiego, który osiedlił tu polskich chłopów. Od 1793 roku należał do Rosji, w latach 1921-1991 do Ukrainiejskiej SRR, obecnie miasto na Ukrainie, od 1954 roku Chmelnyńckij. W. Rosowski, *Płoskirów*, w: EK, t. 15, Lublin 2011, kol. 869.

²⁶ S. Zych, kol. 564-565.

²⁷ Spytak I Jarosławski herbu Leliwa (ok. 1367-1435) – od 1433 roku wojewoda sandomierski, w 1422 roku starosta generalny Rusi, uczestnik bitwy pod Grunwaldem w 1410 roku. Syn Jana z Tarnowa i Katarzyny Tarnowskiej. Był właścicielem Jarosławia i Bełzec. W XIV wieku poślubił Sandochnę ze Zgłębienia, z którą miał pięcioro dzieci: Jan Jarosławski, Rafał Jarosławski z Przeworska, Jadwiga Jarosławska z Leżańska i Katarzyna Jarosławska.

roku Stary Zgłobień był własnością kasztelanów krakowskich i liczył 33 kmieci, podczas gdy Nowy Zgłobień 34 kmieci. Parafia obejmowała tylko oba Zgłobnie i należała do diecezji krakowskiej²⁸.

Andrzej Pruski sufragan przemyski

Cieszył się ks. Pruski względami nowego (od jesieni 1724 roku) biskupa przemyskiego Aleksandra Antoniego Fredry²⁹. Zapewne z jego instytucji otrzymał w 1728 roku prepozyturę w Dynowie i w Radymnie w 1731 roku, a przede wszystkim został powołany w 1728 roku na jego sufragana. Prekonizowany w 1729 roku z tytułem biskupa Tanis. Z polecenia biskupa Fredry przeprowadził latach 1724-1734 wizytacje w czterech dekanatach diecezji przemyskiej: jarosławskim, leżajskim, rzeszowskim i krośnieńskim oraz w kolegiacie w Brzozowie w 1730 roku. W 1727 roku zwizytował parafię w Zabierzowie, w tym także i tamtejszy szpital. Do tej parafii jako biskup powrócił raz jeszcze w 1732 roku, gdy konsekrował tamtejszy kościół parafialny³⁰.

W czasie powyższych wizytacji biskup Pruski zreformował bank pobożny³¹, uzupełnił jego dotychczasowy statut i wydał dnia 26 sierpnia

²⁸ *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 14, red. B. Chlebowski, Warszawa 1895, s. 581.

²⁹ Fredro Aleksander Antoni (1674-1734) po studiach w kraju i za granicą otrzymywał kolejne beneficja: kanonię kapituły gnieźnieńskiej, probostwo w Międzyrzeczu i Lubaczowie, prepozyturę kolegiaty w Jarosławiu, funkcję sekretarza wielkiego koronnego w Trybunale Koronnym. Gdy w 1719 roku został mianowany biskupem chełmskim, odbudował katedrę w Krasnymstawie. Kilka lat później, zostawszy biskupem przemyskim, przebudował katedrę i zatroszczył się o jej wystrój, ufundował kościół mурowany w Jaśliskach, a w 1728 roku kościół i klasztor jezuitów w Starej Wsi. Obdarzał darowiznami jezuitów w Jarosławiu, franciszkanów w Kalwarii Paclawskiej i kościół w Radymnie. Szczególnie troszczył się o seminarium duchowne. Na jego polecenie wydano katechizm. Zaopatrzył w galerię dzieł sztuki rezydencje biskupie w Brzozowie i Radymnie. D. Bialic, *Fredro Aleksander Antoni*, w: EK, t. 5, Lublin 1989, kol. 705.

³⁰ S. Zych, *Szpital ubogich przy kościele parafialnym w Zabierzowie w latach ok. 1619-1939*, Kolbuszowa 2002, s. 119.

³¹ Bank pobożny – instytucja o charakterze kredytowym, służąca zubożałej ludności jako ochrona przed wyzyskiem lichwiarzy. Banki te udzielały pożyczek krótkoterwiałych, początkowo bezprocentowych, następnie przyjęły oprocentowanie, jednak niższe od ogólnie przyjętego. Kapitał kredytowy powstawał z dobrowolnych ofiar lub fundacji możnych. Pierwsze banki pobożne w Państwie Kościelnym powstały w Perugii w 1462 roku i Orvieto w 1463 roku. W Polsce prymas Jan Łaski przedstawił w 1530 roku na sejmie piotrkowskim projekt ich założenia. Ten projekt jak i późniejszy A. Frycza Modrzewskiego upadły. Twórcą banku pobożnego był jezuita ks. Piotr Skarga (1536-1612). Zakładane na wzór włoski, miały charakter instytucji kościelnej, prawie zawsze związanej z (arcy)bractwem miłosierdzia. Przychodziły one z pomocą materialną tym,

1728 r. nowy w języku polskim. Biskup Fredro mianował sufragana Pruskiego jednym z egzекutorów swego testamentu. Jako delegat do święceń konsekrował wiele kościołów.

Dnia 23 sierpnia 1735 r. został Pruski prepozytem przemyskiej kapituły katedralnej. Kiedy zasiadł w gronie kapituły przemyskiej, składała się ona z 4 prałatów i 8 kanoników. Proboszczem był Andrzej Pruski, sufragan przemyski, dziekanem ks. Ignacy Sędzimir, archidiakonem ks. Józef Działnotti, kantorem ks. Adam Stawicki; kanonikami byli: Andrzej Drohojewski, Józef Ignacy Kocieński, Jan Kanty Sałacki, Stanisław Wykowski i Walenty Wichrowski, Michał Witosławski, Kazimierz Chochmański i Krasicki.

Następnie Pruski otrzymał w 1739 roku dalsze beneficja w postaci probostwa w Sądowej Wiszni (do 1756 roku) i Krośnie³². Budowę wspaniałego kościoła gotyckiego w Krośnie przypisuje się królowi Kazimierzowi Wielkiemu, a biskup przemyski Waclaw Hieronim Sierakowski³³ uważał go za pierwszy w diecezji po swojej katedrze, nie tylko dla jego znakomitej

którzy pod własnym dachem cierpieli nędzę i ucisk, trapieni przez różne choroby, a wstydząc się zebrać, nie mieli z nikąd pomocy (*Statut*). Bank pobożny i bractwa miłosierdzia otrzymały dnia 29 XII 1611 roku zatwierdzenie od Zygmunta III Wazy. Ich rozwój poparł synod diecezji przemyskiej w 1635 roku. Propagatorami ich byli głównie jezuiti. Kres tej działalności położyły rozbiory Polski i konfiskata majątków kościelnych przez zaborców. Jedynie w Krakowie arcybractwo i bank pobożny przetrwały do 1948 roku. B. Kumor, *Bank pobożny*, w: EK, t. 1, Lublin 1985, kol. 1305-1306; K. Stola, *Skarga Piotr (Myśl)*, w: EK, t. 18, Lublin 2013, kol. 271.

³² M. Dzieduszycki, *Żywoć Waclawa Hieronima Sierakowskiego, arcybiskupa lwowskiego*, Kraków 1868, s. 55.

³³ Sierakowski Waclaw Hieronim (1700-1780), wykształcenie zdobywał w Kolegium Nowodworskiego w Krakowie i Akademii Krakowskiej, teologię studiował w seminarium misjonarzy św. Wincentego a Paulo w Łowiczu, następnie na uniwersytecie Sapienza uzyskał doktorat obojga praw. Rok przed święceniami, które przyjął w 1726 roku w Krakowie, wszedł do krakowskiej kapituły katedralnej i został audytorem sądu biskupiego. Posiadał kanonie kolegiackie: pilicką 1726-1735, kielecką 1728, sandomierską 1730-1740, jarosławską 1735. W 1737 roku na podstawie nominacji królewskiej otrzymał prekonizację na koadiutora biskupa finlandzkiego K. Moszyńskiego, w 1739 roku został przeniesiony na biskupstwo kamienieckie. W 1742 roku papież Benedykt XIV przeniósł Sierakowskiego na biskupstwo przemyskie. Tu sprowadził do Brzozowa misjonarzy św. Wincentego a Paulo, w 1760 roku erygował seminarium duchowne w Brzozowie, a zreformował w Przemyślu. W tym roku ufundował szpital dla chorych księży w Przemyślu, dokończył przebudowę katedry oraz wznosił pałac biskupi w Przemyślu. W 1760 roku został przeniesiony na arcybiskupstwo lwowskie. We Lwowie zreformował seminarium duchowne, oddając go w zarząd misjonarzom oraz odbył synod w 1765 roku, ostatni w Polsce przedrozbiorowej. W działalności politycznej bliski był obozowi republikańskiemu i odegrał ważną rolę w początkach konfederacji barskiej. Po I rozbiore zajął postawę lojalną wobec Austrii. Był przeciwnikiem zniesienia zakonu jezuitów. W 1754 roku otrzymał order Orła Białego,

architektury i kosztowności w nim się znajdujących, lecz także dla znacznej liczby kapłanów, na których czele był mieszkający tam na stałe ks. Andrzej Pruski. W tym czasie pracowało tam 4 mansjonarzy; przez biskupa, kapitułę, proboszcza i magistrat krośnieński, po jednym prezentowanych i pełniących obowiązki wikariuszy parafialnych. Ordynariusz Sierakowski w czasie swej wizytacji uznał, że znaczne ich dochody pozwalają zwiększyć ich liczbę do 6, jak było pierwotnie³⁴.

Biskup przemyski Wacław Hieronim Sierakowski (1742-1760) mianował dnia 1 października 1742 r. sufragana Andrzeja Pruskiego swoim wikariuszem generalnym *in spiritualibus* i oficjałem. Rezydując w Przemysłu, zajmował się m.in. sprawami seminarium duchownego, kierował pracami przy restauracji i rozbudowie kościoła katedralnego oraz budową rezydencji biskupiej. Dnia 20 grudnia 1756 r. został mianowany dziekanem kapituły katedralnej przemyskiej. W dwa lata później, dnia 5 września 1758 r., ze względu na podeszły wiek zrezygnował ze stanowiska oficjała³⁵.

Biskup Pruski pomógł w karierze swoim bratankom. Pierwszym był Walenty, którego wprowadził do kapituły przemyskiej, a później był kanonikiem krakowskim oraz Józefowi, podstolemu latyczowskiemu, który w latach 1734-1747 był generalnym komisarzem dóbr biskupich przemyskich. Wspomógł także swoją bratanicę Franciszkę († 1757), która została ksienią u benedyktynek na Zasaniu w Przemysłu³⁶.

Długoletni i oddany biskupowi Sierakowskiemu pomocnik, sufragan Andrzej Pruski odszedł do wieczności dnia 25 marca 1759 r. w Przemysłu, w dniu 53. rocznicy swych prymicji kapłańskich, trzy lata po złotym jubileuszu kapłaństwa, w wieku 77 lat. Jego pogrzeb odbył się 3 kwietnia tego roku. Został pochowany w podziemiach kaplicy Świętego Krzyża (Fredrowskiej) w katedrze przemyskiej. Jego cnoty w mowie pogrzebowej dnia 30 marca tego roku ukazał profesor teologii o. Jan Kowalski – jezuita³⁷. Godnym podkreślenia jest fakt, że mówca Kowalski przepowiedział

a od dworu wiedeńskiego tytuł hrabiowski. H. Borcz, *Sierakowski Wacław Hieronim*, w: EK, t. 18, Lublin 2013, kol. 175-176.

³⁴ M. Dzieduszycki, s. 42.

³⁵ K. Wolski, s. 591.

³⁶ Tamże, s. 591-592.

³⁷ Kowalski Jan (1711-1782), jezuita o pseudonimach Michał Drużbacki, Antoni Kulesza. Profesor retoryki w Piotrkowie oraz filozofii we Lwowie i Ostrogu, misjonarz dworski w Krośnie i organizator studiów filozoficzno-teologicznych w Przemysłu. Od 1761 roku misjonarz dworski arcybiskupa Sierakowskiego. Pozostał na dworze arcybiskupa Sierakowskiego również po kasacie zakonu. W 1870 roku, po śmierci arcybiskupa został odsunięty od dworu. Wydał liczne kazania dogmatyczne i okolicznościowe.

biskupowi Sierakowskiemu stolicę arcybiskupią lwowską, co nastąpiło 16 miesięcy później³⁸.

W liście skierowanym do diecezjan ówczesny ordynariusz przemyski bp Sierakowski polecił, aby w ciągu jednego tygodnia dzwoniło trzy razy we wszystkich kościołach diecezji, a w ten sposób by przywołano pamięć o zmarłym w modlitwach³⁹. Po biskupie Pruskim pozostała w klasztorze benedyktynek w Przemyślu monstrancja złota, ozdobiona czarną emalią i diamentami, według tradycji przywieziona z Rzymu oraz w katedrze przemyskiej antepedium (ozdobna zasłona od mensy ołtarzowej do jego podstawy, spełniająca rolę frontu ołtarza) w kaplicy Najświętszego Sakramentu (Drohojowskich)⁴⁰.

Andrzej Pruski (1682-1759) a parish priest of St Andrew the Apostle Parish in Zgłobień

Although we do not know with certainty the birthplace of Andrzej Pruski, the coat of arms Prawdzic, later a priest and a suffragan bishop of Przemyśl; we know well his family background. He obtained a law degree. After being ordained a priest in 1706, he held important positions of judicial vicar and auditor of the Episcopal courts. In the meantime he completed a PhD study in both laws. He accumulated in his hands more than one ecclesiastical benefice. After hospital provosty in Strzyżów, he served as a parish priest in Czudec, Zgłobień and Łęki and a provost in Dynów and Radymno. In 1728, he was appointed as a suffragan bishop of Przemyśl. By order of Ordinary Aleksander Antoni Fredro (1674-1734) he conducted parish visitations. Bishop Fredro appointed Andrzej Pruski as one of the executors of his will. As a suffragan bishop he received more church benefices. As a bishop he helped his relatives in the church career. He died

Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995, opr. L. Grzebień, Kraków 1996, s. 312.

³⁸ M. Dzieduszycki, s. 49.

³⁹ J. Ataman, W. H. *Sierakowski i jego rządy w diecezji przemyskiej*, Warszawa 1936, s. 214-215.

⁴⁰ Kaplica Drohojowskich (zwana Najświętszego Sakramentu lub św. Tomasza), ufundowana w 1578 roku w katedrze przez starostę przemyskiego Jana Tomasza Drohojowskiego (1533-1605), na miejscu wcześniejszej rotundy św. Mikołaja. Staraniem bpa Szembeka ok. 1720 roku otrzymała ówczesny wystrój. Kaplica w swej formie jest renesansowa, wewnątrz ośmioboczna, przykryta kopułą z kamienną renesansową latarnią, z malowidłami wewnątrz z 1756 roku. Główną ozdobą kaplicy jest iluzjonistyczna polichromia lwowskiego artysty S. Strońskiego z poł. XVIII wieku, związana z kultem i adoracją Najświętszego Sakramentu. K. Lepczy, *Drohojowski Jan Tomasz*, PSB, t. 5, s. 382-385.

in Przemyśl, on the 53rd anniversary of his first mass 53 - 25 March 1759. He was buried in the Fredro Chapel of the Cathedral of Przemyśl. On the order of Ordinary Waław Hieronim Sierakowski (1700-1780), after his death the bells tolled three times a day during the week, the aim of which was to evoke the memory of the deceased.